



# ИНСОН ВА ҚОНУН

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИНИНГ ҲУҚУҚИЙ ГАЗЕТАСИ 1996 йилнинг январидан нашр этилади

## Ўзбекистон Республикаси Президентининг ФАРМОНИ Хадича Сулаймонова номидаги республика илмий-тадқиқот криминалистика маркази ходимларидан бир гуруҳни мукофотлаш тўғрисида

Республикада суд экспертизаси ривожига қўшаётган салмоқли ҳиссаси, жиноятлари фош этишга қаратилган янги экспертиза турларини ўзлаштиришдаги жонбошлиги, қўйилган самарали меҳнати ва иқтисодий ҳаёдаги фаоллиги учун фахрий унвон берилсин:

### “Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрст”

Атажоджаев Саттор Абдулович - Республика илмий-тадқиқот криминалистика маркази бошлиғи.

### “Мехнат шухрати” ордени билан

Жданович Лидия Семеновна - Республика илмий-тадқиқот криминалистика маркази илмий ходими

### “Шухрат” медали билан

Жураев Аслам - Республика илмий-тадқиқот криминалистика марказининг Самарқанд бўлими масъул мудири  
Исомов Турғун Хусанович - Республика илмий-тадқиқот криминалистика маркази лаборатория мудири

### Ўзбекистон Республикаси Фахрий ёрлиғи билан

Ахмедова Лилия Шавкатовна - Республика илмий-тадқиқот криминалистика маркази катта илмий ходими  
Демина Таиса Максимовна - Республика илмий-тадқиқот криминалистика маркази катта илмий ходими

### Ўзбекистон Республикаси Президенти

Тошкент шаҳри,  
2001 йил 13 июн  
И. КАРИМОВ

## СУД ЭКСПЕРТИЗАСИ - АДОЛАТ ТАЯНЧИ

Хадича Сулаймонова номидаги Республика илмий-тадқиқот криминалистика марказининг ташкил этилганлигига 50 йил тўлди.

Криминалистика марказида «Суд экспертизаси ютуқлари ва ривожланиш истиқболлари» мавзусида ўтказилган Республика идораларо илмий-амалий анжумани айни шу санга бағишланди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Давлат Махкаматининг ўринбосари И.Абдуллаев шу сана муносабати билан Республика илмий-тадқиқот криминалистика марказининг бир гуруҳ ходимларини мукофотлаш тўғрисидаги Фармони билан уларни таърифлади.

Шундан сўнг Республика Адлия вазирлиги А.Полван-Зода кириш сўзида суд экспертизаси амалиётидаги ютуқлари, хусусан, суд ишларини ҳалис баҳолашда суд экспертизаси хизматининг аҳамияти бегиёс эканлигини таъкидлади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармони билан уларни таърифлади.

Хозир марказда ҳужжатлар криминалистика экспертизаси, суд автотехника, суд ишоннослик, баъзилик, суд иқтисодий, суд қурлиш техник, суд фонкокопия, материаллар, ашёлар, буюмлар криминалистика экспертизаси, одам ДНКси экспертизаси каби бўлим ва лабораториялар ишлаб турибди. Марказнинг Самарқанд, Фаргона, Андижон, Қашқадарё, Сурхондарё, Сирдарё, Хоразм вилоятлари ва Қорақалпоғистон Республикасида, жами 8 та бўлими ташкил этилган.

Марказда ҳуқуқшунос, тилшунос, физик, кимёгар, биолог, ҳисобчи, қурувчи-муҳандис, иқтисодчи, ЭҲМ дастурчиси ва бошқа ихтисосликлар бўйича 47 та экспертиза мутахассислиги юзасидан тадқиқотлар ўтказилмоқда. Сўнгги ўн йил ичида бу ерда 10 та эксперт мутахассислиги бўйича экспертизалар ўтказилиши йўлга қўйилди. Жумладан, 1992 йилдан поғраҳлиқ коррупция, рақетини фош этишда муҳим ўрин эгаллаётган суд-фонкокопия экспертизаси ўтказиш бошланди.

## XXI аср: Ўзбекистон ёшлари ҲАҚИҚАТНИНГ ТАНТАНА ҚИЛИШИ

Биз бу қилишда йигитларимиз билан ҳар қанча гурурлансак, арзийди. Халқимиз миллий ғурурини, ифтихорини юксак даражага кўрсатаётган фидойиликни мен юқори баҳолайман.

Ислон КАРИМОВ



Ўз муҳбиримиз

## МАГИСТРАТУРАНИНГ ИЛК ҚАЛДИРҒОЧЛАРИ

Мамакатимиз ёшлари бугун жаҳон ёшлари билан бўлашади. Улар учун ҳар бир соҳада ўзларини намойиш қилиш учун кенг имкониятлар яратилган. Айниқса, таълим соҳасида. Гап шундаки, республикада таълимнинг ўзига хос миллий модели яратилди ва бу жараён дунё миқёсида эътироф этилмоқда. Таълимнинг янги модели шуғулдор даврдаги таълим тизимидан тубдан фарқ қилади. У, аввало, миллий анъаналар заминига қурилган, шунингдек, уни яратишда жаҳон тажрибасидан ҳам иқбодий фойдаланилган.

Таълимнинг ўзбекона модели «Таълим тўғрисида» қонун ва кадрлар тайёрлаш Миллий дастурида ўз шакл-шамойили, мазмунини топти. Упан ўқув йилининг ўзига хос хусусияти шу бўлидики, бу йил кадрлар тайёрлаш Миллий дастурининг биринчи босқичи муваффақиятли якунланди. Ҳўш, янги миллий дастур бизга нималар берди? Дастлабки босқичда таълим моделини шакллантиришнинг ҳуқуқий, меъёрий, илмий-усулбий, моливий-моддий шарт-шароитлари яратилди. Жаҳон андозлари талабларига жавоб берадиган ўқув стандартлари ва ўқув дастурини ишлаб чиқиш, бозор шароитлари талабларига жавоб берадиган юқори ма-



лакали педагог кадрларни тайёрлаш, касб-ҳунар ва академик лицейлар тизимини шакллантириш учун замин ҳозирлаш ишлари бўйича яна олий касбий таълим олиш имкониятига эга бўлилар.

Яқинда магистратура дипломини олган ёшлар ҳамда академик лицей ва касб-ҳунар коллежлари битирувчилари замон талабларига жавоб берадиган мутахассислар сифатида ҳаётга ўйланма олдлар.

Шу муносабат билан мамлакатимиз Президентини уларга табрик хати йўллади. Унда жумладан, шундай дейилган:

«Азиз ўғил-қизларим! Аввало, замонавий билим даргоҳларининг илк қалдирғочлари бўлган сиз - илм ва ҳунар соҳиблари ни ўқини муваффақиятли таълимлашнинг билим чин қалбимдан самимий муборакбод этаман... Яқини шун билан парваршиш қилинган дарахнинг дастлабки мева-маси ҳаммиса тотли бўлади. Бугун-

чи таълим олишда, Бошқана айтади, бозор муносабатлари талабларига ҳар томонлама жавоб берадиган даражадаги етук мутахассис бўлиб етишди. Тошкент Давлат юридик институтида ҳам магистрлар тайёрлашга катта эътибор берилди. Унинг дастлабки қалдирғочлари — 56 нафар магистрнинг барчаси диссертацияларини муваффақиятли ҳимоя қилиб, тегишли дипломларини олдлар.

Шунингдек, бугун таълим олишда, бозор муносабатлари талабларига ҳар томонлама жавоб берадиган даражадаги етук мутахассис бўлиб етишди. Тошкент Давлат юридик институтида ҳам магистрлар тайёрлашга катта эътибор берилди. Унинг дастлабки қалдирғочлари — 56 нафар магистрнинг барчаси диссертацияларини муваффақиятли ҳимоя қилиб, тегишли дипломларини олдлар.

«Сизлар ҳар қандай вазиятда ҳам юртимиз истиқлолнинг, дунёда мустақил яшаш бўлган ойна Ўзбекистонимизнинг фидойи ва жасур, билимдон ва бахтли фарзандлари бўлиб қолишингизни истардим. Мана шундай инсоний фазилатлар, бир умр қомилликка эришилган яшаш, касбга садоқат туйғуси сизларни асло тарк этмасин».

## МУРОСАСОЗЛАК

ЎКИ НОПОК РАҲБАРНИ ҚОНУН КЕЧИРМАЙДИ

Битта амалдорнинг жиноятга қўл урқиси ўнлаб оқдод одамларнинг дунёқарашига салбий таъсир кўрсатиши мумкин.

Ахир, ўзи раҳбарлик қилаётган одамларнинг гами-таъшиларига қараб бўлиш ўринга, уларга хўннат қилса, рижига чанг солиб, умуманфайдага эришса, қандай бўлади, бундай маънавий қашшоқ одамнинг раҳбар бўлиб туриши ҳақи борми?! Вилоятда икки йил (1999-2000) мобайнида иқтисодий жиноятларнинг келиб чиқиш сабабларини таҳлил қилиб кўриб, шундай хўлосга келдикки, меҳнат жамоаларига ҳўш у давлат корхонаси бўлсин, ҳўш бошқа тўлимла бўлсин, олиб бориладган ва тўрпалётган ҳўқуқий маърифат тарбияси каби етарли эмас. Тўлимлар ва шаҳар судлари томонидан 1999 йилда 47 та жиноят ишлари кўриб чиқилган бўлиши, 2000 йилда 11 та жиноят иши (50 нафар мансабдор шахс фаолиятида) ташкил этди. Вилоят суди томонидан эса 1999 йилда 10 та жиноят иши (10 нафар мансабдор шахс фаолиятида), 2000 йилда 11 та жиноят иши (12 нафар мансабдор шахсга нисбатан қўзғатилган) кўриб чиқилди, ҳўмлар чиқарилган. Биринчи босқичда иқтисодий жиноятлар билан боғлиқ 103 нафар шахсга нисбатан 21 та жиноят ишини (94 нафар амалдор мулкни талон-тароқ қилган ва олти ҳолатда 9 нафар шахс порухарлик жиноятини содир этган) кўриб чиқди.

Ана шундай баднарс раҳбарлар сирасига Шеробод туманидаги В.Кодиров номи жамоа ҳўжалигининг собиқ раиси Гўбўйи Бўриевни қиратиш мумкин. У Президентимизнинг «Ҳалқ ҳўжалигидаги ҳўс-ўнот» ўз вақтида ўтказилган икки қорхона ва ташкилот раҳбарларининг масъулиятини ошириш босқичида чўра-тадбирлар тўғрисидаги Фармони (1995 йил 12 май) талабларига амал қилмай ҳўжалигини иқтисодий жиҳатдан танг ҳўлатга келтириб қўйган. Мазкур Фармоннинг 1-2-бандларида қўра, берадиган махсуслот ўки баҳарликдан ҳўс-матлар учун авалдан 15 фўз ҳақи бурғилма ҳўд ҳаридорга тўлаши лўзим эди. У бунга амал қилмай, қайри-

## Конституция ва биз ҚИШЛОҚ ҲўЖАЛИГИНИНГ ҲўҚУҚИЙ ПОЙДЕВОРИ

Еттинчи сабоқ

Қишлоқ ҳўжалиги ҳўқуқининг ривожланиши, назарий-амалий ғоя, тамойил, усул ва устуниятини қўлланганида, қолверас, махсуслот тўғрисида, етиштириш, йиғиб-териб олиш, қайта ишлаш, тайёр махсуслот етказиб бериш билан боғлиқ аграр жараёнларни ҳўқуқий жиҳатдан қабולлаганида конституциянинг қанда-талабларини ўрни бегиёсдир. Бу ҳақида А.А.Алиев вазирилик бўшқариши бошлиғи, юридик фанлари номзоиди Шўҳрат ФАЙЗИЕВ фикр юрғатади.

Конституцияда белгиланган қанда-талаблар тизимини аграр муносабатларнинг тартибга солишда аҳамияти ва мазмуни жиҳатдан қўйидаги қисмларга бўлиб ўрғаниш мумкин:

1. Қишлоқ ҳўжалиги иқтимоий-иқтисодий фаолияти билан боғлиқ фуқароларнинг асосий ҳўқуқлари, эркинликлари ва бурчлари.
2. Қишлоқ ҳўжалигининг иқтимоий-иқтисодий ва экологик асослари.
3. Қишлоқ ҳўжалигидан давлат ҳўқимияти ва бошқаруве органларининг ҳўқуқий ҳўлати.
4. Қишлоқ ҳўжалигида қонунийлик ва иқтимоий адолатни таъминлаш қарорлари.
5. Таълимлаш жоғи. Конституцияда белгиланган фуқаролар ҳўқуқларининг қишлоқ ҳўжалигига тўғри бериш, айниқса, Бош Қўмомизнинг 18, 19, 20-моддаларининг мазмун-моҳияти шундан иборатки, биринчидан, аграр муносабатларда иштирок этётган ҳар бир шахс тенг ҳўқуқ ва эркинликка эга бўлиб, қонунда белгиланган тартибда қишлоқ ҳўжалиги ҳўқуқларини, иқтимоий адолат таъминлашда мулк ташкил этади. Давлат истеъмолчиларнинг ҳўқуқий устунилиги ҳўсига олиб, иқтисодий фаолият, тадбиркорлик ва меҳнат қилиш эркинлигини, барча мулк шаклларининг тенг ҳўқуқлигини ва ҳўқуқий жиҳатдан баб-баравар муҳфаза этилишини қабул қилади.
6. Қишлоқ ҳўжалиги ишлаб чиқариш жараёнида давлат мулк, ҳўсуний мулк, жамоа мулк, аралаш мулк ва бошқа

8-бўдаги сийсий ҳўқуқлари қишлоқ жойларда иштирок қилмайдиган, қишлоқ ҳўжалиги билан банд бўлган шахсларнинг ҳўқуқ ва эркинликларини қабул қилади.

Фуқароларнинг ҳўқуқлари, эркинликлари, манфаатлари билан бир қаторда уларнинг бурчлари ҳам Конституциядаги ўз ифодасини топти:

- Конституция ва қонунларга риоя этишга банд қилинган ҳўқуқлари, эркинликлари, шаъни ва қадр-қиммати ни ҳўрмат қилишга мажбур бўлиш (48-модда);
- атроф табиий муҳитга эҳтиёткорона муносабатда бўлишга мажбур бўлиш (50-модда);
- қонун билан белгиланган солиқлар ва махаллий йиғинларни тўлашга мажбур бўлиш (51-модда);
- Конституциядаги таъминоти иқтисодий негизлари, иқтисодийнинг асосий тамойиллари, белгилари ҳам мустақамланган. Бу қанда-талаблар бевосита қишлоқ ҳўжалигига ишлаб чиқариш, ҳўжалик фаолиятини тартибга солишга хизмат қилади. 53-моддада «Бозор муносабатларини ривожлантиришга қаратилган Ўзбекистон иқтисодийнинг негизини хилма-хил шакллардаги мулк ташкил этади. Давлат истеъмолчиларнинг ҳўқуқий устунилиги ҳўсига олиб, иқтисодий фаолият, тадбиркорлик ва меҳнат қилиш эркинлигини, барча мулк шаклларининг тенг ҳўқуқлигини ва ҳўқуқий жиҳатдан баб-баравар муҳфаза этилишини қабул қилади».
- 7. Қишлоқ ҳўжалиги ишлаб чиқариш жараёнида давлат мулк, ҳўсуний мулк, жамоа мулк, аралаш мулк ва бошқа

данг Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг ҳўқуқий ҳўлати белгиланган бўлиб, у қишлоқ ҳўжалигига оид қонунлик ҳўқуқларини қабул қилиш, давлат ағалик сийсийнинг асосий йўналишларини белгилаш, муҳим дастурларни тасдиқлаш, бюджетни қўриқ қилиш ва иқтисодий назорат қилиш, солиқ ва бошқа мажбурий тўловларни жорий этиш ва бошқа жараёнларда муҳим аҳамиятга эгадир. Парламентимиз томонидан қишлоқ ҳўжалигига оид Ер кодекси, «Қишлоқ шахсларнинг ҳўқуқлари ва ҳўжалик фаолиятини олиб бориш жараёнида атроф табиий муҳитга зарар етказмасликка, экологик қонунчилик қанда-талабларига амал қилишлари ҳамда фуқаролар, юридик шахслар ва давлатнинг ҳўқуқларини, қонуний манфаатларини бузмасликка шартдир.

Давлатимиз Асосий Қонунининг 55-моддасида «Ер, ероти бойликлари, сув, ўсимлик ва ҳайвонот дўнеси ҳамда бошқа табиий заҳиралар умумийлик билан қўриқ қилинган ҳўлатда бўлиши зарур ва улар давлат муҳфазасидир» деб қайд этилган.

Табиий ресурслар қонунчилигида асосан табиий бойликлар умумийлик билан қўриқ қилиниши, қишлоқ ҳўжалигига ишлаб чиқариш ва ҳўжалик қирғиш мақсадлари асосида эғалик қилиш ва фойдаланиш учун ҳисмонини ва юридик шахсларга берилади. Ер, сув ва бошқа ресурслардан қишлоқ ҳўжалик мақсадлари учун фойдаланиш ва муҳфаза қилиш қонунчилигида белгиланган ҳўқуқ ва мажбурият, шарт-шароитлар асосида амалга оширилади. Шунингдек, бундай қанда-талаблар махсус ваколатли давлат органлари Республика Табиий муҳфаза қилиш давлат қўмитаси, Ер ресурслари давлат қўмитаси ва бошқа органлар оқдики назорат қилиниб, давлатнинг муҳфаза функцияси таъминланади.

Конституцияимизнинг 18-бўдада олий давлат вакиллик органи ҳўс-





